

Azərbaycan Respublikasının inkişafında Asiya vektorunun da müəyyən edilməsi və bu sahədə düşünülmüş addımlar atması Heydər Əliyevin xalqımız və ölkəmiz qarşısındakı mühüm xidmətlərindən biridir. Ulu öndərin dövlətçilik təlimində Asiya siyasəti aşağıdakı məqsədlərə xidmət etmişdir:

– Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycan Respublikasını sovet hakimiyyəti illərindəki təkqütblü inkişaf formatından çoxvektorlu inkişaf yoluna çıxarmaq üçün ölkəsinin qərbəyönlü tərəqqi modelinə Asiyaya da əlavə etməyi zəruri saymışdır.

– XX əsrin səksəninci illərindən Asiya qitəsində elm və texnologiyanın daha böyük sürətlə inkişaf etməsinin müşahidə olunması ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan Respublikasının bu istiqamətdə də əməkdaşlığa cəlb edilməsinə diqqət yetirməsinə şərtləndirmişdir.

– Avropa Şurasının Şərq tərəfdaşlığı proqramı Azərbaycan Respublikasının Asiyada da tərəfdaş ölkələrlə əməkdaşlığına təkan vermişdir.

Uzaqqörən dövlət xadimi Heydər Əliyevin Avropa ağırlıqlı Asiya siyasəti proqramının həyata keçirilməsi baxımından müstəqil dövlətçiliyin başlanğıc dövründə, 1998-ci ildə Azərbaycanda keçirilmiş Beynəlxalq İpək Yolu Simpoziumu mühüm addım olmuşdur. Bu, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin müasir dövrdə tarixi Karvan yolu ənənəsi zəminində ölkəmizi inkişaf etdirmək üçün yeni tərəfdaşlar axtarışının ilk böyük addımı olmuşdur. İpək yolu simpoziumunda iştirak edən Asiya ölkələrinin təmsilçiləri Azərbaycan Respublikasının Şərq ölkələrindəki ilk bələdçilərinə və təbliğatçılarna çevrilmişdir. Beləliklə, Azərbaycanın Asiya siyasətinin strategiyası və taktikası müəyyən olunmuş, tərəfdarları və dostları kəşf edilmişdir.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin 1994-cü ilin dekabr ayında Çin Xalq Respublikasına rəsmi səfəri ilə müstəqil Azərbaycanın Asiya siyasətinin əsası qoyulmuşdur. Müasir dünyanın ən inkişaf

Heydər Əliyevin dövlətçilik təlimində Asiya ölkələri

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev üçün ən mühüm, hər şeydən üstün olan Azərbaycan idi. O, bütün ömrünü canından da uca tutduğu Azərbaycana həsr etmişdi. Heydər Əliyev üçün Azərbaycan müqəddəs torpaq, ana Vətən və müstəqil dövlət idi. Ona görə, ölkəsinə, xalqına, torpağına, müstəqil dövlətinə xidmət etmək bir insan ömrünü şəərəflə yaşamağın ən mühüm göstəricisi idi. Ulu öndər Heydər Əliyev mənalı həyatının bütün məqamlarında Azərbaycan idealına sadıq qalmışdır. Bu böyük dövlət xadimi Sovetlər İttifaqı dövründə Azərbaycanı geridə qalmış bir regiondan inkişaf etmiş bir müttəfiq respublika miqyasına yüksəltmişdir. Müstəqillik illərində yenidən Azərbaycan Respublikasına rəhbərlik etmiş görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev ölkəmizi Avropa İttifaqının üzvü səviyyəsinə çatdırmışdır. Qərb maarifçiliyi və texnologiyasının ən mühüm nailiyyətləri miqyasında inkişaf Heydər Əliyev üçün milli zəmin üzərində qurulmuş yeni tipli ölkə yaratmağın əsas meyarlarından birinə çevrilmişdir.

etmiş lider dövlətlərdən biri olan Çində dünya şöhrətli dövlət xadimi Heydər Əliyevin şəxsiyyətinə və siyasətinə bəslənən böyük ehtiram nəticə etibarilə müstəqil Azərbaycan Respublikasına göstərilən diqqətin yüksək ifadəsinə çevrilmişdir. Azərbaycan Prezidenti kimi Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikası ilə qarşılıqlı əməkdaşlığın strategiyasını müəyyən etmiş və bu sahədə ilk uğurlu addımlarından birini atmışdır.

Dünya şöhrətli siyasət və dövlət xadimi Heydər Əliyevin Çin Xalq Respublikası Sosial Elmlər Akademiyasındakı dərindən məzmunlu nitqi yeni Azərbaycanın Asiya qitəsində hədəflərini müəyyən etməsi baxımından mühüm bir bəyanat kimi səsələnmişdir: “Biz Çin ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin gələcək inkişafının perspektivlərini müəyyənləşdirən mühüm sənədlər imzalamışıq. Bu sənəd dostluq əlaqələrimizin gələcək inkişafının proqramıdır. Bütün bunlar Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan arasındakı münasibətlərin yeni mərhələsi deməkdir.”

Prezidentlik fəaliyyəti dövründə Heydər Əliyev Avropa ilə yanaşı və paralel şəkildə Asiya siyasətini addım-addım davam və inkişaf etdirərək möhkəmləndirmişdir. Asiya ilə yaranan çoxcəhətli əlaqələr Azərbaycanın istiqamətində yeni istiqamət – Şərq ölkələrinin açılmasına böyük start vermişdir.

Azərbaycanın Asiyanın “Gündoğar” ölkəsi olan Yaponiya ilə əlaqələri istiqamətində atılmış addımlar ölkəmizin Asiya ilə əməkdaşlıq proqramının daha da genişlənməsinə şərait yaratmışdır. Prezident Heydər Əliyevin Yaponiyanın Beynəlxalq İqtisadi Əməkdaşlıq Fondu ilə qarşılıqlı əməkdaşlıq sahəsində apardığı məqsədyönlü iş “Gündoğar” ölkə ilə hərtərəfli əlaqələrin formalaşmasına geniş imkan yaratmışdır. Azərbaycan rəhbəri Heydər Əliyevin 24-28 fevral 1998-ci il tarixində Yaponiyaya etdiyi tarixi səfər Azərbaycanın Asiya – Şərq siyasətində mühüm addım olmuşdur.

Səfər zamanı “Azərbaycan Respublikası və Yaponiya arasında dostluq və əməkdaşlıq haqqında birgə bəyanat”ın imzalanması qarşılıqlı əməkdaşlığın strateji

istiqamətlərini müəyyən etmişdir. Həmçinin “Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyi və Yaponiya Xarici İşlər Nazirliyi arasında məsləhətləşmələr haqqında birgə rəsmi bəyanat”, “Azərbaycan və Yaponiyanın Xarici Ölkələrlə İqtisadi Əməkdaşlıq Fondu arasında kredit razılaşması”, “Şimal” buxar-qaz elektrik stansiyası tikintisinin layihəsi haqqında” imzalanmış sənədlər ölkələrarası münasibətlərin böyük təməli funksiyasını həyata keçirmişdir. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti və Yaponiyanın Mitsui Neft Şirkəti arasında iştirak payının müəyyən edilməsinə dair əldə edilmiş razılaşma ölkəmizin neft istehsalına “Gündoğar” ölkənin investisiya qoymasına yol açmışdır.

Bundan sonra Yaponiyanın “İtoçi”, “Nidjimen”, “Mitsui” və başqa şirkətlərinin Azərbaycanın iqtisadi həyatında iştirakının təmin edilməsi

həm də Azərbaycan üçün yeni neft sənayesi məhsulları bazarının yaranmasına səbəb olmuşdur. Bunun ardınca, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 2000-ci ilin yanvar ayında Yaponiyaya ikinci səfərinin təşkili ölkələrimiz arasında etibarlı dostluqdan geniş əməkdaşlığa doğru inkişafın perspektivlərini müəyyən etmişdir. Beləliklə, Azərbaycan–Yaponiya əlaqələri ölkələrarası münasibətlərin bütün əsas sahələrini əhatə etmiş və fayda verməyə başlamış, gəlir gətirmişdir.

Ümumiyyətlə, Azərbaycan–Asiya münasibətlərində ayrı-ayrı Şərq dövlətləri ilə ikitərəfli əlaqələrin, rəsmi səfərlərin, imzalanmış sənədlərin, əldə olunmuş razılaşmaların ardıcıl olaraq baş tutması mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir. Çin Xalq Respublikası və Yaponiyadan sonra Cənubi Koreya, Malayziya və Sinqapurla yaradılan çoxcəhətli əlaqələr müstəqil Azərbaycan Respublikası üçün Asiya siyasətinin prioritet istiqamətə çevrilməsi ilə nəticələnmişdir.

Azərbaycanla Cənubi Koreya Respublikası arasında 1992-ci ildə, Malayziya ilə isə 1993-cü ildə diplomatik münasibətlərin qurulması və qarşılıqlı fəaliyyətlərin

Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həll edilməsi üçün əsas amil kimi qəbul edən Pakistan İslam Respublikasının beynəlxalq təşkilatlarda da ölkəmizi müdafiə etməsi Asiyaya marağı daha da qüvvətləndirmişdir. Eyni zamanda, Azərbaycan hərbi birləşmələrinin Əfqanıstanda sülhməramlı qüvvələr kimi xüsusi missiya həyata keçirməsi də ölkəmizin Asiya yönü əlaqələrində mühüm rol oynamışdır. Bütün bunlar həm hərbi-iqtisadi cəhətdən, həm də diplomatiya, mədəniyyət və turizm baxımından ölkəmizin inkişafında Asiya faktorunun daha böyük yer tutmasına səbəb olmuşdur.

Beləliklə, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin apardığı məqsədyönlü Asiya siyasəti Azərbaycan Respublikasının Şərq tərəfdaşlığının səmərəli və möhkəm təməllərinin yaradılmasına böyük töhfələr vermişdir. Nəticə etibarilə müstəqil Azərbaycanda digər dünya ölkələri ilə yanaşı, Avropa ilə paralel şəkildə Asiya iqtisadi-mədəni və turizm əlaqələri xüsusi əhəmiyyət daşıyan bir istiqamətə çevrilmişdir. Uzaqqörən siyasətçi Heydər Əliyev tərəfindən müəyyən olunmuş bu strateji xətt Azərbaycan Respublikasının sonrakı inkişaf

fının da beynəlxalq əməkdaşlıq istiqamətindəki prioritetlərini təşkil etmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ümummilli lider Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi xarici siyasət və beynəlxalq əməkdaşlıq siyasətini yaradıcı şəkildə davam etdirərək, yeni hədəflərə çatmağa nail olmuşdur. Dövlət başçısı İlham Əliyevin böyük uğurla apardığı xarici siyasətdə Avropa ölkələri ilə əlaqələrin aparıcılıq təşkil etməsi ilə yanaşı, Asiyaya doğru inkişaf istiqaməti də əsas yer tutur.

Prezident İlham Əliyevin 17–19 mart 2015-ci il tarixdə Yaponiyaya, 20–21 noyabr 2012-ci ildə Sinqapura etdiyi səfərlər zamanı aparılmış konstruktiv danışıqlar, qarşılıqlı surətdə imzalanmış sənədlər bu Asiya ölkələri ilə əlaqələrin daha da genişlənməsinə, iqtisadi göstəricilərin sürətli artımına meydan açmışdır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Pakistana səfəri zamanı İslamabaddakı parkda vaxtilə ulu öndər Heydər Əliyevin əkdüyü ağacın yanında ucaldığı yeni yaşıl ağac rəmzi olaraq ölkələrarası münasibətlərə açılmış yaşıl işıq mənasını ifadə edir.

Ölkə rəhbəri İlham Əliyevin Çin Xalq Respublikasına səfərləri dünya nəhəngi olan bu ölkə ilə əlaqələrimizi yeni mərhələyə qaldırmışdır. Prezidentimizin Çin Xalq Respublikasına 17-19 mart 2005-ci

il tarixdəki birinci səfəri zamanı rəsmi görüşlərdən əlavə, həm də Pekində Azərbaycan–Çin Biznes Forumu keçirilərkə qarşılıqlı iqtisadi əlaqələrin inkişaf etdirilməsinə dəstək verilmişdir. İkinci dəfə Pekində XXIX Yay Olimpiya Oyunlarının təntənəli açılışında iştirak etmək üçün Çin Xalq Respublikasına möhtərəm Prezidentimizin səfəri çərçivəsində burada keçirilmiş “Azərbaycan günü” əlaqələrimizin inkişafının yeni səhifəsi olmuşdur.

Prezident İlham Əliyevin Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirinin IV Zirvə Toplantısında iştirak etmək üçün 19 may 2014-cü il tarixdə bu ölkəyə işgüzar səfəri müddətində Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Szi-pinlə görüşündə Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli problemlərindən söz açılmış, bir sıra digər aktual məsələlər ətrafı şəkildə nəzərdən keçirilmişdir. Azərbaycan rəhbəri İlham Əliyevin 2015-ci ilin dekabr ayında baş tutmuş Pekin səfəri ölkələrarası münasibətlərin tarixinə ən yüksək dövlət səfəri kmi daxil olmuşdur.

Çin Xalq Respublikasının bəyan etdiyi “Bir kəmə – bir yol” layihəsində Azərbaycanın fəal iştirakı ilə əlaqədar əldə olunan razılaşma və imzalanmış sənədlər hər iki ölkə üçün faydalı olan proqramların həyata keçirilməsinə imkan vermişdir. Azərbaycan Respublikasının başa çatdırdığı Bakı–Tbilisi–Qars Dəmir İpək Yolu ölkəmizin “Bir kəmə – bir yol” Beynəlxalq layihəsinə möhtəşəm töhfəsidir. Prezident İlham Əliyevin 24–27 aprel 2019-cu il tarixdə Çin Xalq Respublikasına etdiyi tarixi səfər iki ölkənin əlaqələrinin inkişafında Zirvə görüşü hesab oluna bilər. Bu səfər çərçivəsində aparılan danışıqlar və əldə olunan razılaşmalar regionda yeni siyasi və iqtisadi münasibətlərin inşafına geniş yol açacaqdır.

Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Szi-pinin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə müraciətlə dediyi aşağıdakı sözlər dövlət başçımızın səmərəli fəaliyyətinə və ölkəmizin beynəlxalq əməkdaşlıqdakı roluna verilmiş yüksək qiymətin parlaq ifadəsidir: “Azərbaycan Avrasiya məkanında əməkdaşlıq üzrə Çinin əsas tərəfdaşlarından biridir. Siz həm də “Bir kəmə – bir yol” layihəsinin reallaşmasına ilk olaraq münasibət bildirənlərdən və bu işdə fəal iştirak edənlərdən birisiniz. Sizin ölkənin böyük İpək Yolu üzərində yerləşir və bu yolun inkişafında təbii tərəfdaşdır. Cənab Prezident, Çin xalqının çoxdankı dostusunuz. Siz Azərbaycan münasibətlərinin və bütün sahələrdə əməkdaşlığın inkişafı üçün şəxsən daimi səy göstərsəniz. Mən bunu yüksək qiymətləndirirəm və Sizinlə sıx əlaqə saxlamağa, ikitərəfli münasibətləri birlikdə sağlam məcrada inkişaf etdirməyə hazırım.”

Çin Xalq Respublikasının rəhbərliyi ilə yaranmış belə yüksək münasibət əlaqələrimizin inkişafında yeni bir mərhələnin başlandığını göstərir. Ümumiyyətlə, Azərbaycan–Asiya əlaqələrinin inkişafına Azərbaycan–Çin münasibətləri böyük töhfə verir.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının inkişafının yeni bir parlaq səhifəsi olan Asiya ölkələri ilə çoxcəhətli əlaqələr Azərbaycan tarixinin Heydər Əliyev – İlham Əliyev epoxasının çox mühüm nailiyyətidir və böyük perspektivlərə malikdir.

Rza TALIBOV,
siyasi elmlər üzrə
fəlsəfə doktoru